

TARMAKBİR

TÜRK TARIM ALET VE MAKİNALARI İMALATÇILARI BİRLİĞİ

TRAKTÖR YENİLEME PROGRAMI

PROGRAM UYGULAMA ÖZETİ

Rev. 22.12.2014

Meşrutiyet Cad. No:31/6 06420 Kızılay/Ankara

tarmakbir@tarmakbir.org www.tarmakbir.org (T):0.312.4193794 (3 hat) (F):0.312.4193753

PROJENİN GEREKLİLİĞİ

Mekanik ve ekonomik ömrünü fazlasıyla doldurmuş traktörlerle çalışmak ülkemiz tarımında olağanüstü boyutlarda ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Bu kayıpların başında aşırı yakıt ve yağ tüketimi gelmektedir. Ömrünü doldurmuş traktör kullanılması nedeniyle Türkiye tarımı yıllık mazot faturası çiftçilerimize verilmekte olan mazot desteğinin çok üstündedir. Eski traktör kullanmak yakıt ve yağ maliyetinin yanı sıra bakım-onarım masraflarında da büyük artışlara yol açmakta, ayrıca tarımsal faaliyetlerde ürün verimi ve kalitesi için büyük önem taşıyan iş ve zaman kayıplarına neden olmaktadır.

Ömür dışı traktör kullanımı, anılan ekonomik kayıpların yanı sıra limitlerin çok üstünde çevre kirliliğine de yol açmaktadır. AB ve diğer bazı gelişmiş ülkelerde değişik nedenlerle yaratılan çevre kirliliklerinin birer sosyal maliyeti olduğu kabul edilmekte ve hükümetlerin çevrenin korunmasına yönelik yatırımları, kısaca "Karbon Sosyal Maliyeti" (SCC-Social Cost of Carbon) olarak adlandırılan bu maliyetler ölçüsünde finanse etmeleri planlanmaktadır.

Öte yandan çağdaş güvenlik normlarına sahip bulunmayan ve fazlasıyla yıpranmış bu traktörlerle çalışmak çiftçilerimizin can ve mal güvenliği açısından büyük risk oluşturmaktadır. Bu risk nedeniyle yaşlı parkın yenilenme ihtiyacı maddi ve çevresel kayıpları da aşan bir önem kazanmaktadır.

TRAKTÖR PARKIMIZIN GENEL PROFİLİ

Güncel TÜİK verilerine göre mevcut traktör parkında 1.612.310 adet traktör mevcuttur. Parkın yaş ortalaması 23'dür. Parkta 25 yaş ve üstünde toplam 748.259 adet traktör bulunmaktadır. Bu traktörlerin yaş ortalaması 35'dir. Yaklaşık 460 bin traktör, 35 yaşın üstündedir. Kayda değer sayıda bir traktör, parkta trafik kayıtlarında gözükmemesine rağmen, tamamen hurda niteliğinde ve işlemez durumda olduğu, trafik tescilinden terk edilmediği de bilinmektedir.

Model Yıllarına Göre Traktör Sayısı (TÜİK, 26.12.2014)

Yıllar/ (Years)	Adet/ (Units)	Yıllar/ (Years)	Adet/ (Units)
1982*	539.498	1999	36.395
1983	29.672	2000	24.033
1984	38.899	2001	23.259
1985	30.357	2002	7.311
1986	26.270	2003	11.806
1987	34.331	2004	29.774
1988	30.962	2005	33.017
1989	17.442	2006	43.508
1990	28.766	2007	34.814
1991	20.703	2008	33.522
1992	22.193	2009	15.013
1993	29.478	2010	23.411
1994	29.489	2011	65.429
1995	34.564	2012	75.373
1996	46.398	2013	50.376
1997	52.360	2014	37.049
1998	56.838	Toplam/ Total	1.612.310

25 Yaş Altı ve Üstü Traktörlerin Oranı

Yaş	Adet	Yüzde Oran	Ortalama yaş
0 - 24	836.113	%52	11,5
25+	776.197	%48	37,5
Toplam	1.612.310	%100	24

25 Yaş ve Üstü Traktörlerin Dağılımı

Yaş	Adet	Yüzde Oran
40+	282.860	36%
35-39	203.045	26%
30-34	152.521	21%
25-29	137.771	17%
Toplam	776.197	%100

PROGRAMIN ANA İLKELERİ

1. Program mevcut 25 yaş ve üstü traktörleri kapsamaludur.
2. Hurdaya ayrılacak traktörler çalışır ve yürür vaziyette olmalıdır.
3. Parktaki **traktör sayısının fazlalığı ve mevcut üretim kapasitesinin sınırlı olması** nedeniyle **parktaki en eski traktör ilk önce yenilenmelidir**. Yani program ilk sene 40 yaş ve üstünü, bir sonraki sene ise 39 yaşındaki traktörü kapsamalı ve kademeli olarak yıllar itibariyle devam etmelidir.
4. Ülke kaynaklarının rasyonel ve verimli kullanılması, programın kötüye kullanımının ve **suiistimallerin önlenmesi amacıyla daha önce uygulanmış programların** (Otomobil Hurda İndirimi, Otobüs Kamyon Hurda İndirimi) **sonuçları iyi incelenmeli** ve gerekli her türlü tedbir alınmalıdır.
5. **Hurdaya ayrılacak traktörlerin trafik tescil belgesi olmalı**, tescil belgesi olmayan traktörler için Trafik Kanunu ve ilgili mevzuatlarda gerekli düzenlemeler yapılarak, tescil imkânı sağlanmalıdır.
6. **Başvuru sahibinin ÇKS belgesi olmalı ve kendi adına kayıtlı ..... arazisi olmalıdır**. Asgari bir sahiplikle birlikte en az 2 yıllık arazi kiralamaları da kabul edilmelidir.
7. **Program yerli imalatçıyı destekleyecek şekilde olmalıdır**.
8. **Alınacak traktörün beygir gücü ile arazi büyüklüğü arasında uyum** olmalıdır.
9. Yeni alınacak traktör kullanılmamış olmalıdır. Programda 2. el traktör alımına izin verilmemelidir.
10. Gerek mevzuatın ve gerekse uygulama yönetmeliklerinin eksiksiz yapılması adına ilgili tüm tarafların (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, HURDASAN, Üniversiteler ve ilgili Sivil Toplum Kuruluşları vb.) katıldığı **bir komisyonun teşkili** çok önemlidir.
11. Hurda teslimi için daha önce uygulanan "Otomobil Hurda İndirimi" projesinde de uygulandığı üzere, yurdun çeşitli bölgelerinde "**Hurda Traktör Kabul Yerleri**"nin teşkili elzemdir.
12. **Hak edilen destek miktarı en geç 30 gün içinde perakende satışı gerçekleştiren bayinin banka hesabına yatırılmış olmalıdır**. Bunun için traktörün HURDASAN'a teslimini müteakip bir belge düzenlenmelidir. Bu belgede Bayi hesabına yatırılması gereken Devlet katkısı yazılı olmalıdır. Bu belgelerin Bankaya verilmesini müteakip en geç 30 gün içinde ödeme yapılmalıdır. Benzer yöntemler geliştirilebilir ama **mahsuplaşma asla söz konusu olmamalı**, ödemeler en geç 30 gün içinde tamamlanmalıdır. Çünkü firmaların mali yapısı daha fazla bir vadeye uygun değildir.
13. Gerek parktaki yenilenmeyi bekleyen traktör sayısı ve gerekse mevcut kapasitenin sınırlı olması, **programın uzun yıllar devam etmesini** gerekli kılmaktadır. Piyasadaki normal satışların devam edeceği hususu da dikkate alınır bu durumun gerekliliği daha iyi anlaşılır. Program bu yönüyle daha önce kısa süreli uygulanmış olan "Otomobil Hurda İndirimi"nden farklıdır.
14. Programın uzun dönemler devamı, **mevcut firmalar için ek kapasite** yaratmanın yanında **yeni firmaların da imalat için tesis kurmasına vesile** olacaktır. Bu şekilde ülke için istihdam, vergi gelirleri, ihracat gibi birçok hususta olumlu gelişmeler sağlanacaktır.
15. Teşvik için **sabit veya beygir gücü bazlı destekleme modelleri** benimsenebilir. Her iki destekleme modeli için asgari şart, **verilecek destek miktarının cazibe yaratmasıdır**. Ülkemizde traktörün bazen bir finans kaynağı olarak görülmesi nedeniyle –özellikle de bazı modellerde- **2. el traktör fiyatları çok yüksektir. Bu nedenle verilecek destek miktarının yenilemeye değer olması şarttır. Diğer yandan, bu program sayesinde, 2.el traktör fiyatları da regüle edilecektir.**

PROGRAMIN İÇERİĞİ

Parktaki yaşlı traktör sayısı ve tahmini destekleme bütçesi dikkate alındığında, Programın ÇAĞRI DÖNEMLERİ halinde, uzun bir dönem boyunca devam etmesi planlanmıştır.

1. Programın, IPARD desteklerinde olduğu gibi **çağrı dönemleri** (fazlar) ile yapılması planlanmıştır. Yani program bütçesi ve program kapsamına giren traktörler (yaş) ilan edilecek ve bütçenin bitmesinin ardından ikinci çağrı dönemi başlayacaktır. Yeni çağrı dönemi, bir önceki traktör yaşını da kapsayacak şekilde olacaktır. Yani 1. çağrı dönemi 40 yaş ve üstü traktörleri, 2. çağrı dönemi 39 yaş ve üstü traktörleri, 3. çağrı dönemi 38 yaş ve üstü traktörleri kapsayacaktır.
2. Program bütçesinin, toplam başvuru bütçesinden az olması ihtimaline karşı, (KKYDP desteklerinde olduğu gibi) yatırımcı bazında **puanlama sistemi** getirilecektir. Yani, bütçe dâhilinde en çok puanı alan yatırımcıların talepleri karşılanacaktır. Puanlama sistemi, başvuru sahibi (ruhsat sahibi) ile ilgili bazı bilgilerin, belirlenmiş kriterler bazında değerlendirilmesi (puanlanması) ile yapılacaktır.
3. **Destek miktarı, cazibe yaratmalıdır.** Çağrı dönemlerinin süresinin uzunluğuna göre destekleme miktarında düzenleme (enflasyon farkı, piyasa koşulları vb) yapılabilmelidir.

Destek miktarı: Sabit değer + (Traktör Ağırlığı¹ (kg) x 1) TL olarak hesaplanacaktır.

Her çağrı dönemi için belirlenecek bütçe ve destek miktarı, destek kapsamına girecek traktör miktarını da belirleyecektir. Örneğin 100 milyon TL bir bütçe ve 10 bin TL/ traktör destek miktarı ile 10 bin traktör hurdaya ayrılacak, 10 bin traktör yenilenecektir.

¹ Ruhsatta yazan ağırlık

YAŞLI TRAKTÖR KULLANIMININ YOL AÇTIĞI EKONOMİK KAYIPLAR

Traktör Ömrü

Uluslararası Standartlarda: 10 – 12 Bin Saat

Türkiye’de Yıllık Kullanım Süresi Ortalama: 500-550 Saat

Maksimum Ömür: 24 Yıl

Ekonomik/ Mekanik Ömrünü Doldurmuş, 25 Yaş Üstü Traktör Sayısı: 776 Bin Adet

Yaş Ortalaması: 37,5

Uluslararası standartlarda ortalama traktör ömrü 10-12 bin saattir. Türkiye’de yıllık kullanım süresi 500 saat dolayında olduğundan maksimum traktör ömrü 24-25 yıl kabul edilebilir. Bunun anlamı, parktaki traktörlerin yarısı rasyonel kullanım sınırını aşmıştır. Traktörler sadece kullanma saati veya yaşıyla değil, içerdiği teknoloji bakımından da değerlendirilmelidir. Örneğin yaşlı traktörlerde kuyruk mili ve hidrolik sistemler yetersizdir. 4 çeker tahrik yoktur.

Ömür Dışı Traktör Kullanımının Yol Açtığı Kayıplar:

Beher Traktör İçin:

700 litre/yıl daha fazla yakıt ^{2,3}

Ekstra bakım onarım masrafı ³

100-150 saat/yıl iş kaybı ³

1.816 kg Daha Fazla Co2 Emisyonu ve bunun karşılığı Karbon Sosyal Maliyeti ⁴

Toksik Zararlar (80 kg/yıl NOx, 56 kg/yıl CO, 82 kg/yıl HC ve 27 kg/yıl Kurum) ⁴

Ayrıca ürün miktar ve kalite kayıpları

Artan gürültü emisyonu nedeniyle bozulan insan sağlığı, azalan iş verimi

Artan kaza riskine bağlı olarak oluşan can ve mal kayıpları

Yıllık Kayıplar: (1 Adet Traktör İçin)

Yakıt Kaybı: (700 Litre x 3,9 TL⁵) ~2,7 Bin TL

Bakım Onarım Kaybı: ~1,8 Bin TL⁶

İş Kaybı: (100 Saat) ~6,5 Bin TL⁷

Karbon Emisyonu Sosyal Maliyeti: ~180 TL (43 US\$/Karbon Ton ⁸)

Ürün Kayıpları Hariç Tahmin Edilen Toplam Yıllık Kayıp: ~ 11,6 Bin TL

² Traktör yaşına ve yıllık kullanım süresine bağlı olarak 1000 litre/yıl’a kadar çıkabilmektedir. (Prof. Dr. Ünal Evcim)

³ ASAE-Am.Soc.of Agric.Engin. Standartları esas alınmıştır (Prof. Dr. Ünal Evcim)

⁴ 56 adet çeşitli marka model ve 25+ yaşlardaki traktörlerle yapılan eksoz emisyon ölçmelerinin ortalamalarından hareketle, eski traktörler için öngörülen 250 saat/yıl ortalama çalışma için hesaplanmış değerlerdir. (Prof. Dr. Ünal Evcim, 2007)

⁵ 22.12.2014. <http://www.shell.com.tr/products-services/on-the-road/fuels/fuel-pricing.html>

⁶ Traktör başına yıllık ekstra bakım onarım bedeli 1.800 TL olarak belirlenmiştir

⁷ 100 saat x 65 TL (saatlik işçilik ücreti)

⁸ Karbon salımı ve ticareti sisteminin işleyişi sürecinde en önemli sorun iklim değişikliklerinin ekonomik maliyetlerinin ölçülmesidir. Bu ölçüm için “karbon sosyal maliyeti” (social cost of carbon) olarak adlandırılan bir hesaplama yöntemi kullanılmaktadır. Karbon sosyal maliyeti; 100 yıl veya daha uzun bir süre için atmosfere salınan her ek bir ton karbonun iklim değişikliği üzerinde oluşturduğu etkinin net bugünkü değeri olarak hesaplanmaktadır. Bunun maliyeti ortalama 1 ton karbon için 43 dolardır (Tunahan, 2010, 200; Watkiss ve Downing, 2008, 86).

<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/105malicozum/3%20s%C3%BCleyman%20uyar.pdf>

PROGRAMIN FİNANS HESABI

Gelirler: (1 Adet Traktör İçin)

Hurda Geliri: (2 Ton x 700TL) : 1,4 Bin TL⁶

KDV Geliri: (0,08 x 50.000 TL) : 4 Bin TL⁷

Gelir Toplamı: 5,4 Bin TL

Giderler: (1 Adet Traktör İçin)

Destek Miktarı: ~15.000 TL/Traktör

Gider Toplamı: 15 Bin TL

Çağrı Dönemi Başına Traktör Yenileme Hedefi: 10.000 Adet Traktör

Çağrı Dönemi Proje Bedeli (10.000 x 15.000TL): 150 Milyon TL

Ömür Dışı 10.000 Traktörün Yenilenmesiyle Kazanılacak Yararlar:

Yakıt Tasarrufu: 27,3 Milyon TL (10.000 x 700 x 3,9 TL)

Bakım-Onarım Tasarrufu: 18 Milyon TL (10.000 x 1.800 TL)

(Zaman) Tasarrufu: 65 Milyon TL (10.000 x 100 x 65TL)

Karbon Sosyal Maliyeti Tasarrufu: 1,8 Milyon TL (10.000 x 180 TL)

Toplam : ~112 Milyon TL

⁶ Traktör ağırlığının, ortalama hurda demir çelik fiyatının çarpılmasıyla hesap edilmiştir
<http://www.kardemir.com/frmFiyat.aspx?SectionID=fiyat&id=10>

⁷ Yeni bir traktör için öngörülen ortalama satış bedelinin (50 bin TL), %8 KDV si.